

رئیس - خوبست این مسئله بمائنه برای روز پنجشنبه وتام شود و اشخاصی که برای کمیسیون نظامنامه پلیس انتخاب شده اند اسامی آنها قرائت می شود.

(اسامی آنها قرائت شد و اشخاص ذیل با کثرت اواد انتخاب شده بودند)

- (مغیرالملک)
- (امان الله میرزا)
- (اسدالله میرزا)
- (دکتروالی الله خان)
- (لسان العسکما)
- (آقا شیخ حسین)

رئیس - اذاین آقایان خواهش می شود که هر فرد بتوانند زودتر این کار را ترتیب داده بمجلس آجده و از مجلس بگذرد بهتر است.

(مجلس ختم شد)

مذاکرات روز پنجشنبه

هفتم شهر ربيع الاول

دارالشورای ملی

خلاصه مذاکرات روزشنبه پنجم راقا میرزا طاهر قرائت کردند.

رئیس - برحسب تعیین موضوع مذاکرات در روز سه شنبه قرار بود امروز وکلائی که قسم یاد نکرده اند قسم یاد نمایند خوب است اقدام شود و این هم اسامی اشخاصی است که روز سه شنبه حاضر نبودند قرائت میشود (قرائت شد اسامی مزبور از قرار ذیل)

- (وثوق الدوله)
- (حاجی امین المصرب)
- (آقامیرزا محسن)
- (آقا سید نظام الدین)
- (آقا سید حسن)
- (آقامیرزا محمود)

رئیس - بعضی از وکلای آذربایجان هم در آن روز حاضر نبودند ولی بجهت این که بتلگرافخانه برای مغایرت بریز رفته بودند معدوم می باشند (در این موقع کلام الله مجید را بمجلس آورده عموم وکلا و جالسین برای پاس احترام قرآن حمید مجید بتنوان تواضع برخاسته و وکلا بیکه قسم یاد نکرده بودند با شرایط مقرر شروع بقسم یاد نمودن کردند)

رئیس - کاغذی است که از وزارت داخله رسیده قرائت میشود (رقعه مزبوره که مبتنی بود بر مطالبه نظامنامه قراسور آنها که زودتر از تصویب مجلس مقدس بگذرد و اعاده بدهند تا بموقع اجرا گذارده شود قرائت کردید)

رئیس - کاغذی هم بهمین مضمون در چند روز قبل قرائت شد و نظامنامه پلیسها خوانده شده و رجوع بکمیسیون گردید خوبست امروز هم نظامنامه قراسورانها قرائت شود اگر تصویب شد رجوع بکمیسیون گردد (شروع بقرائت نظامنامه قراسورانها شده ختم گردید)

رئیس - حالا این لایحه باید رجوع بکمیسیون شود بانه ؟

اسدالله میرزا - این که جمعی از وکلا اظهار داشته اند که یک انجمن مقننه لازم است بجهت این است که اینگونه نظامنامهها که قدری از آن نصیحت و قدری اعلان و قدری هم خارج از موضوع نوشته شده داخل مجلس نشود و عقیده بنده این است که مجلس ما واضع قانون و مقننه نخواهد شد تا چنین مجمع قانونی تشکیل نشود پس هر چه زودتر اقدام بتشکیل چنین انجمن قانونی نموده اشخاصی را که لایق اینکار میدانند انتخاب کرده در یک جای مجسین تشکیل دهند

کفوانین و بطور تفاسیر بنویسند

رئیس - این مسئله صحیح است چنه روز قبل هم در این باب مذاکره شده واقلام خواهد شد ولی حالا نباید از موضوع خارج شد این نظامنامه واجب بکمیسیون بقود بانه ؟

اسدالله میرزا - نتیجه مقصود بنده هم همین است که این نظامنامه حقیقه نظامنامه نیست بلکه یک لایحه است اگر برای اداره قراسوران نظامنامه لازم است نوشته شود باید قوانین یکی از مسائل متدنه را ترجمه کرده و از روی کتب راجع باین مسئله نظامنامه باقتضای مملکت نوشته بشود

آقا شیخ حسین - مسلم است که باید راهها را امن نمود و مسلم است که وجود قراسوران لازم است اما این لایحه مکتفی نیست همینطور که شاهزاده اسدالله میرزا گفتند کمیسیون لازم دارد که نظامنامه صحیحی برای ترتیب اینکار نوشته شود.

امان الله میرزا - اینکه گفته شد قانون قراسوران را از روی قوانین یکی از ممالک متدنه لخذ نمایند اروپا تماما مشبک از راه آهن است و ابدأ در آنجا کفتگو از این مسائل نمی شود و قراسوران لازم ندارند خوب است یک کمیونی معین شود که قانونی برای ترتیب قراسورانها نوشته و وضع نمایند.

آقا میرزا افضل علی آقا - باید وزارت داخله این قانون را نوشته بمجلس بفرستند و همه قوانین را لازم نیست مجلس بنویسد چنانچه در همه جا هم هست که اکثر قوانین را وزارت خانه های بنویسند و بمجلس پیشنهاد می نمایند

آقا سید حسین - اگر کمیسیون هم از وکلا تشکیل شود باز همان طور که گفتند قوانین اختلاف پیدا میکند و اگر وزارت داخله هم بنویسد همین طور است پس باید یک کمیسیون قانونی تشکیل شود که کلیه قوانین در آنجا نوشته شده و وضع بشود که بی مناسبت نباشد و مثل زنجیر بهم دیگر اتصال داشته باشد.

رئیس - ان کمیسویی که می گویند بریز روز هم در اینباب گفتگو شده ولی رای مجلس معلوم نشد روز شنبه این مطلب مطرح شده رای گرفته می شود هر قسم که رای دادند بهمان طور اقدام و معمول خواهد شد حالا باید این مسئله را تمام کرد که این لایحه بکمیسیون مجلس فرستاده شود یا نه.

آقا سید حسن تقی زاده - این لایحه قانونی نیست که از وزارت خانه ها بترتیب قانون رسیده باشد ما دو قسم عنوان داریم که یکی اظهار است و یکی عنوان یکی از طرف مجلس اظهار می شود که وزیر بصحه همایونی رسانده بموقع اجری گذارده شود یکی از طرف وزیر بصحه بمجلس می آید بیکه بعد از اصلاحات لازم دو آن اعاده داده شود در اینصورت وزیر آن را تصویب می نماید و باید خود آن وزیر حضور داشته باشد که مدلل دارد همین طور است که من نوشته ام ولی اکثر این لایحه را بنده در گاهها نوشته اند و کرا در اینباب مذاکره شده و حالا نیز عرض میکنم که الان بیک نتیجه عمومی گرفته شود که من بعد اینگونه لایحه را وزراء تصویب ننموده بمجلس فرستاده

آقا شیخ محمد علی - مغالط با قانون یا موافق با قانون است نمی دانم ولی عرض میکنم که مملکت بسیار مشغول و مجلس زنگش ممتنع است

اینگونه لایحه خوب است بقی دو هشتاد و نهم خوانده شود اگر قابل است بیاید بمجلس والا اوقات مجلس بی جهت ضایع نکردد

رئیس - اول باید در مجلس خوانده بشود تا مطوم شود که قبول میشود بانه.

حاج سید عبدالعصین شهبهانی - این مسئله قابل لویحی بکمیسیون نیست باید رد شود و نظامنامه دیگر بنویسند

حاجی شیخ حسن - آن اجتماع هیئت قانونی طول دارد و امنیت طرق و شوارع خیلی لازم است بقیه بنده باید رجوع بکمیسیون مجلس شده زودتر تمام بشود

وکیل التجار - بنده مختصر آ عرض مینمایم که باید این لایحه را برگرداند بوزارت داخله و قدری ایشان را متنبه نمایند که این گونه لایحه را دیگر نفرستند بلکه بدهند از اجزاء وزارتخانه اشخاصی که اطلاع دارند این قسم لایحه را بشکل قانونی در آورده و نوشته آن وقت بمجلس بفرستند و اکثر لایحه قانونی باید از وزارتخانه ها پرسد اگر باین ترتیب باشد جز تضییع وقت فایده ندارد

حاجی امام جمعه - صحیح است این لایحه صورت قانونی ندارد ولی قراسوران مبتلا بصومی است و امروز اکثر طرق ما مأمون نیست و قراسوران در حقیقت یک عده از قشون هست باعتقاد بنده هر چه زودتر یک کمیونی تشکیل شده یک قانونی برای این مسئله بنویسند درست است که این لایحه صورت قانونی ندارد اما می ترسم اگر رد شود فراموش کاری شده دیگر قانونی هم نوشته نشود در صورتی که ترتیب و نظم قراسوران خیلی لازم است پس این لایحه را باهوت بدهند بوزارت داخله و تاکید شود که زود تر لایحه قانونی بنویسند بفرستند یا کمیونی انتخاب شود که عاجلا اقدام باین کار نمایند.

حسینقلی خان نواب - این لایحه شکل قانونی ندارد نمی شود که آنرا مطرح قرارداد و چیزی نوشت خوب است فرستاده شود بوزارتخانه که دوسه روزه یکی بنویسند بدهند

امان الله میرزا - ما خوب مطلع هستیم از قوه قانون نویسی وزارت خانه های خودمان هر گاه معاودت بوزارتخانه بندهیم باز چند روزی به تویق خواهد افتاد پس همان طور که نظامنامه پلیس رجوع بکمیسیون شده تنفیج میشود خوب است این راهم رجوع بکمیسیون نمایند که یک نظامنامه ترتیب داده و زودتر تنفیج و تمام کرده بمجلس بدهند.

آقا شیخ حسین - عقیده بنده این است که باید این لایحه برگردد بوزارت داخله که تقریباً آن وزیر مستشاری که اینگونه لایحه را بنویسند بدانند چه بنویسند تا بطور بدهند بمجلس

حسام الاسلام - چون این مجلس مجلس مقننه است هر چه راضی بدهند بمجلس باید قوه آن را داشته باشد که بطور قانونی بنویسد حالا باید خود مجلس این نظامنامه را بنویسد و بدهد

آقا میرزا محمود - امروز احتیاجان بقانون است فقط منحصر بهمان قانون قراسوران نیست اهل این مملکت محتاج به همه قسم قوانین ه تند بقیه بنده همان قسم که جناب مغیر الملک گفتند آن مجمع قانونی تشکیل شده قوانین را بنویسند

لسان الحکما - به اعتقاد بنده این لایحه بر فرض پرواز داخله ما آماده داده شود باز سه روز دیگر همینطور بمجلس عودت داده خواهد شد پس از سه روز چه کار خواهد کرد حالام همان اقدام را بنمائید .

حاجی معین التجار - کوبا این لایحه را هم وزارت داخله بعنوان لایحه قانونی نفرستاده اند فقط چیزی که معلوم میشود اینست که پانزده هزار تومان اضافه خواسته اند که برحقق ایشان افزوده شود و کوبا این را فرستاده اند که تصویب شود و از قرار معلوم رئیس و مونس راهم معین کرده اند

آقای حاج امام جمعه - در این که این ملک فراسوران باید داشته باشد و فراسوران هم نظام لازم دارد محل حرف و شبیه نیست و لازم برای گرفتن هم نیست ولی در اینکه نظامنامه فراسوران در کمیسیون جنک نوشته شود یا بکمیسیون دیگر رجوع شود حرف است .

رئیس - حرف در این است که آیا رجوع بکمیسیون جنک شود یا نه در این باب باید رای گرفت **حسینقلی خان نواب** - رؤسای فراسورانها در این خصوص بهتر اطلاع دارند خوب است خودشان یک چیزی بنویسند بیاورند تا ملاحظه شده و بعد گفتگو شود .

اسدالله میرزا - این لایحه را شخص داوطلبی نوشته که من باین شرط قبول میکنم و این لایحه صورت قانونی ندارد و قانون چیزی است که فصل بفصل نوشته بمجلس آمده و بعد بکمیسیون رجوع شده اعضاء کمیسیون دقت نموده بمجلس عودت دهند تا از تصویب مجلس بگذرد و این لایحه صورت قانونی ندارد .

آقای میرزا فضلعلی آقا - به موجب قانون اساسی قانون آن است که بتصویب مجلس شورای و مجلس سن باشد و بوجه هیئتی برسد و باید هر نظامنامه که نوشته میشود بصورت قانونی نوشته شود و این لایحه صورت قانونی ندارد و وزارت داخله یکی از وزارتخانه های عمده است خوب است بر گردد با آنجا و یک نظامنامه بصورت قانونی بنویسند بفرستند .

آقای سید حسین - در باب این مسئله خوب است رای گرفته شود که رجوع بکمیسیون بشود یا نه . **رئیس** - صحیح است بطوری که آقای حاج امام جمعه فرمودند در اساس این مسئله کسی حرفی ندارد ولی باید معلوم شود که این لایحه را چه بکمیسیون بشود یا نه .

اسدالله میرزا - ما باید سعی کنیم که وزارت خاله های ما منظم بشود باینکه قبیل لویج را که می نویسند بشکل قانونی باشد اگر بنا باشد این ترتیب را ما اختیار نماییم وزارتخانه های ما هیچ وقت چیزی نخواهند نوشت که صورت قانونی داشته باشد .

(در این وقت اخذ رای شد به اینکه لایحه را چه بفراسوران که از وزارت داخله فرستاده شده ارجاع بکمیسیون جنک شود یا نه اکثریت آراء تصویب شد که لایحه مزبوره رد شود)

رئیس - عریضه از انجمنها رسیده که معنی اطلاع و کلا بطور فوق آماده قرائت میشود . (قرائت شد قریب باین مضمون بود - از

طرف انجمن های مجتمعه در مدرسه سه ساله بر خاطر محترم و کلاه مظلم مکشوف است که در این مدت تمام زحمات ملت و تحمل خسارت فوق العاده از رفتن مال و جان برای استقرار و اجرای قانون اساسی بوده و حکم بین سلطنت و دولت و ملت همان قانون اساسی است در باب گرفتاری آقا میرزا سید اسمعیل خان و چند نفر دیگر خلاف قانون رفتار شده موادی که از قانون اساسی برخلاف آن در این موقع رفتار شده عیناً معنی تفکار خاطر محترم و محضلاً در این عریضه نوشته می شود در ساعت هفت از شب رفته بدون اینکه عنوان تقصیری بشود یا وره احضاریه داشته باشند در صورتی که اقلب آن ها مست بوده بفرمانه سید ذریه رسول ریخته و او را بدون لباس بیرون میبرند و بدون استنطاق و معلوم شدن مقصیر فوراً زنجیر بگردن سید بیچاره می گذارند و وقتیکه سؤال دلیل و جهت میشود دستخطی کدر او تصویب وزیر مسئول نیست ارائه میدهند لهذا استدعا میشود که تکلیف ملت را در این باب معلوم و معین فرمایند .

رئیس - امروز صبح انجمن هاعریضه دیگری در همین مسئله نوشته بودند تلفن کرده وزراء آمدند بمجلس با حضور جمعی از و کلا مذاکره شد معلوم شد که در گرفتاری آنها چند نفر امراء قانون نشده بعد از مذاکرات زیاد بنامد وزراء برونند آنها را بدلیل جناب کنند و از روی قانون استنطاق کنند و این که ملاحظه امراءات قانون نشده تدارک نمایند .

وکیل التجار - در چند مورد وزراء خلاف قانون اساسی رفتار کردند و ما به تسامح کنراندیم حالا هم اشخاصی که مخالفت کرده اند می خواهند یک نوع رفتاری کنند که تقریباً بظرف گذشته باشند این که حفظ قانون اساسی اول وظیفه ما است و این که حالا میگویند برونند بدلیل این را بنده عقیده ندارم آن کسی که مخالفت قانون کرده باید مجازات بیند تا مخالفت قانون را مجازات ندهند فایده ندارد .

آقای شیخ حسین - بر فرض اینکه این سید یا عام مقصر هم باشند خلاف قانون در باره آنها رفتار شده شب ساعت هفت بخانه او ریخته و اهل و عیال آن ها را مضطرب کرده اند و باید اشخاص مرتکب که خلاف قانون رفتار کرده اند بمجازات برسند .

آقای شیخ محمدعلی - مجلس چهار وظیفه دارد یکی حفظ مالیه مملکت و یکی حفظ قانون اساسی که اگر رعایت نشود مثل این است که خودمان می خواهیم رفته مشروطیت را بپاره کنیم و باید نهایت دقت را در این باب بنمائیم اگر آن قرار داد هائسی که سابق شده مجری می شد حالا با قانون اساسی مخالفت نمیکردند و این گونه نشستن مادر این جا فایده ندارد .

آقای سید حسن قلی زاده - این مطلب را ما اطمینانی که لازم است نمیدهیم و با میدهم و ساکت نشسته ایم آن کسی که مخالفت با قانون اساسی کرده باید مجازات شود دستخطش را بدون امضاء وزیر مسئول نمیشود ستند قرار داد عمل نمود باید این مسئله را محل دقت قرارداد او آن کسانی که این کار را کرده اند باید مجازات داد مثلا وقتیکه در خانه یکی از تیمه خارجه میزنند سفارت می گویند که این مخالف عهد نامه شده جواب می دهند صحیح است و ما هم نباید که قانون اساسی را کمتر از معاهده ترکمان چای

با معاهدات دیگر بدانیم و بلکه باید قانون اساسی را خیلی مقدس بشماریم اگر شخصی حاکم ملاحظه قانون اساسی را ننکرده چنین شخصی نباید حاکم باشد و اگر ملاحظه کرده و بدون امضاء وزیر مسئول چنین کاری را کرده باید مجازات شود .

حاج سید نصیر الله - این مطلب وقتیکه در هیئت رئیسه مذاکره شد و از اهل انجمنها هم حضور داشتند و خیلی از این بابت شکایات کردند ما چنین احساس کردیم که احتمال انقلابی هست زیرا که حسیات ملت امروز زیاد شده لهذا بحسب قانون لازم دانستیم که بورزاه اختصار شود این بود که وزراء احضار شدند و گفتگوی زیاد شده و تمام وزراء تصدیق کردند که بی قانونی شده و البته مقصرین هم باید گرفتار شوند که سایرین دچار صدمه نشده و امنیت حاصل گردد اما از مجرای قانونی و بدیهی است که باین ترتیب که اقدام شده بدتر هرج و مرج خواهد شد بالاخره فرار شد اشخاصی را که گرفته اند از گلستان بعدلیه جلب شوند و بر حسب قانون استنطاق شده و ضمناً هم کیفیت دستگیری آن اشخاص هم معلوم شود و کسانی که تجاوز از قانون کرده اند بمجازات برسند تا این درجه هیئت رئیسه احساس نموده و اقدام نمودند حالا هم هر چه بنظر و کلا میرسد اظهار بدارند تا اقدام شود

آقای میرزا فضلعلی آقا - قرآن مجید که وحی آسمانی است هزار و سیصد سال در میان ما بوده و چون عمل بآن نمیشود روزی روز اختلال امور بیشتر می شد تا این که ملت از بغل جان و مال و اقدامات لازم مضایقه ننکرده مجلس مقدس تاحیس شد و بعضی مطالب قانون آسمانی را فاسد نموده قانون اساسی کردند که همه بخوانند و بدانند و عمل نمایند اگر بنا باشد که هر روز مخالفتی با قانون اساسی نمایند و وزراء عذر او را باین نحو ما بخوانند باز کاری صورت نخواهد گرفت و عودت بعادت اولیه خواهد شد و باید از این مجلس یا نشد و بی نمود و مقصدی را پیدا کرد که این فساد ها از کدام منشا است و مطلب را با آنها بکسر نمود .

وکیل الرعایا - با باید این قانون را قانون مملکت ندانست یا اگر قانون مملکت است باید مجری شود البته آن کسانی که این کار را کرده اند متکر این قانون هستند ما قانونمان قانون هزار و سیصد ساله است قانون تازه نیست و کمتر از عهد نامه ترکمان چای نیست آخر تاکی باید اینجا ساکت بود وزیر چه کند همان ساعت که ما از این مسئله خبر حاصل کردیم وزراء هم همان وقت خبر شده اند و اشخاص مرتکب این قانون را نمیکردند و اگر قانون میدانستند این کار را نمیکردند کسانی که در آن واقعه بزرگ مخالفت قانون اساسی کردند چه مجازات دادند اگر بخواهد بلفظ مجازات قناعت کنید فایده ندارد باید اشخاصی که مرتکب این امر خلاف شده اند مجازات سخت شوند .

آقای میرزا محمود - بنده چنین تصور میکنم که قسم میخورم در مقام سلطنت خیانت نکنم یعنی نگذارم در اجرای قانون اساسی تجاوز و تخلف شود و فرض میکنم که سایر و کلا هم باین همراست هستند دیگر اینکه وزراء اقرار کردند که از طرف حکومت و غیره خلاف قانون رفتار شده در صورتیکه رعایت قانون اساسی خیلی اهمیت دارد و هیچ اقدامی نشده

متنی همین قدر شده که زنجیر از گردن آنها برداشته اند که برین در عدلیه استنطاق شود و باین ترتیب کار پیش نخواستند.

آقا سید حسین - در حضور وزراء گفتگو شده و قرار بر این شد که آنها را از گلستان بصدیله برده و استنطاق شوند حال تقصیر دارند یا ندارند باشد ولی آنها بیکه خلاف قانون رفتار کرده اند باید قبل از این اشخاص که گرفته اند وارد عدلیه شوند و مجازات داده شوند اگر غیر از این باشد ملت مساکت نخواهد شد و بوزرا هم همین قسم گفته شد.

وکیل التجار - بنده این مطلب را در بین مذاکره لایحه راجع بقراسوران میخواستم عرض کنم ملاحظه کردم دیدم که خارج از موضوع است عرض نکردم و حال آنکه این مسئله وارد مجلس شده مذاکرات لازمه هم در این باب شده عرض میکنم که بنده مجازات میاشین جزء ابتکار را محل اعتنا و کافی نمیدانم زیرا که آنها تابع احکام رئیس خود هستند کسی که قانون ندانسته یاد داشته حکومت نموده و این قسم رفتار نمیشاید او باید مجازات برسد بلکه تمام حقوق و امتیازات او سلب شود که دیگر کسی چنین خلاف قانونی ننماید و قانون اساسی را نباید از جزئیاتش صرف نظر کرد.

آقا شیخ محمدعلی - فرقی بین این ملت و سایر ملل این است که این ملت اول مشروطه را گرفتند و بعد خونریزی کردند ولی سایر ملل اول خونریزی میکردند و بعد مشروطه را گرفتند اینست که مشروطه و قانون در نزد آنها خیلی مقرب و متمسک است و بمل جان خود برابر میدانند و در مملکت مامم که این همه خونریزی و قتل و غارت شده برای این است که فصول و مواد قانون اساسی مجری شود و اجرای قانون نباید در مورد هیچکس تفاوت داشته باشد هر کس مخالفت قانون کرده باید مجازات شود و نباید ما بطور تسامح این امر را بگیرییم و این همه اموال و نفوس که تلف میشود برای حفظ و اجرای قانون است و تا این اشخاص مجازات سخت نشوند نباید مجلس بکار دیگری بپردازد (در این موقع تقریباً یک ربع ساعت برای تنفس مجلس متفصل شده و پس از یک ربع مجدداً مجلس منعقد گردید)
رئیس - خوباب هر بیضه که انجمنها عرض کرده بودند عرض کردم که صبح با وزراء صحبت شده و شرحی هم بوزیر عدلیه نوشته شده بود حالاً هم شرحی مبنی بر تاکید نوشته شد و دیگر مذاکره در این باب کافی است.

حاج سید باقر - آن لایحه خوانده شود رئیس - عریضه از انجن جنوب رسیده که ملفوف آن احکام حضرات حجج اسلام است و معض اطلاع قرائت می شود (عریضه مزبوره قریب باین مضمون قرائت شد مبنی بود بر این که چند ظفر حکم که دارا مطالب یلتیکی و سیاسی است افساد شد و چون اهمیت دارد هزار و صد نسخه از آن گراور شده و بصد و ده نسخه آن بمجلس مقدس تقدیم شده و استعفا میشود بطوری که حجج اسلام محکم فرموده اند تا کبدر ترتیب نظام ملی بشود و احکام حضرات حجج اسلام از فرار ذیل قرائت گردید) حکم حضرات حجج اسلام دام ظلهم در باب نظام ملی
بسم الله الرحمن الرحیم
بر عموم افراد ملت خامه عشار و ایلات و

نگهبانان حدود و ثنور مملکت اسلام ایران اعلام می شود که در هیچ دوهه ضف و فائوانی مالک تو دول اسلامه باین اندازه که فعلا مشهود همگی است نبوده چنانچه قوه و قدرت و قهر و لقبه اجانب با این قرب جواد و همضاک بودنشان در هر نقطه از نقاط مملکت اسلام با مسلمین در هیچ زمانی کسی یاد ندیده و معلوم است اگر حال بدین منوال بماند خدا نخواست حال اندلس در وطن مقدس اسلام خواهد ظاهر شد پس قبل الوقت تفرستی در دست هست بر شمار و ساری عشار و ایلات و باستان حدود که بمنزله روح مملکت و قوه قهریه دولت بشمارید شرعاً و عقلاً لازم است که اختلاف قیما بین را با اتفاق کلمه جامعه اسلامیت مبطل کنید و دست بدست بیکدیگر داده در مقدمات دفاع با اجانب از ارض اقدس اسلام بگویند و تعلیم و تعلم قوانین حرب بطرز جدید فریضه زنده خود دارید و قانون نظام را از مجلس شورای ملی شیده ارکانه درخواست کنید و در فرستادن و کلاهی خود بمجلس شورای ملی بطالت نکنید و انفاذ او امر و احکام و قوانین سیاسی موضوعه صادره از مجلس شورای ملی را که وجودش موجب استحکام امر سلطنت و دوام پادشاهی اسلامی است فریضه شرعیه ذمه خود و مخالف آن را در حکم معاند و معار و با حضرت ولی عصر صیقل الله فرجه دانسته تا آبرفته بجوی مگر باز آید ورنه مملکت و ملت و دولت اسلام از تحت رقیبت اعدای دین مستغفل شود و الا لاصبعت حوزة الاسلام تحت سلطنة الاجانب بفقولن فیها ما یثرون و یحکون فیها ما یریدون و لا ارنا الله ذلک التیوم انشاء الله تعالی (الاحقر نجل مرحوم العاج میرزا خلیل)

(من المدققر العالی محمد کاظم الخراسانی)
حرره الاحقر عبده المازندرانی
ایضا سئوال وجواب در خصوص نظام ملی سئوال - خدمت حجج اسلام ادام الله ظلهم عرضه میدارد بر آن وجودات مبارکه البتة پوشید و پنهان نخواهد بود که حفظ نظام مملکت و دفع فساد و مفسدین و شر اشرار خارجه و سد ثنور و حفظ حدود از تمذیبات اعدای دین و دولت منوط است بوجود قوه دفاعیه و استعدادات حریبه که در تمام نقاط مملکت بحسب هر چه اقتضای آن نقطه است از پریه و بحریه محفوظ بوده باشد و هر چه این قوه محکمتر و اساس آن متقن تر شود مصالح لازمه مملکت محفوظتر و از مضار و مفاسد دورتر خواهد بود و معلوم است که استحکام و استحکام این قوه موقوف است بوجوه نقدیه و بدون آن هرگز صورت پذیر نخواهد شد چنانچه شاعر متمدن گفته .

بزر میتوان لشکر آراستن
بلشکر بسی کینه ها خواستن
و تحصیل این وجهه نقدیه از عموم رعیت بطرز رضا و رغبت باین شود که تمام مسکنه مملکت در تمام امور سیاسی ملکیه ناظر بیکدیگر باشند و از لوازم و مصارف ملکیه مستحضر شوند و در نیک و بد خود را شریک بدانند چنانچه در همه ممالک معموله عالم معمول است و لازمه این مطلب این شود که وجوه نقدیه لازمه را بموجب قوانین معتدله متساوی برضا و رغبت تسلیم کارگزاران دولت مسکنه از جانب عموم ملت در مقام اجراء و انفاذ آموزند خواهند نمود و هر گاه کسی در مقام طغیان و سرکشی از منابعت آن قوانین معتدله مذکور بر آید بقوه قهریه حریبه

او را شکست کنند بعد ثلث مراتب محروض میراد که مملکت حاله ما بواسطه استبدادات و خودخواهی سابقه اهل دیوان و درج و مرج بودن اداره مالی و مسامحه وزراء و امراء وقت جوئی مفسدان و افتخاشات سرحدات و قوه دول اجانب و تسلط آنها در اطراف و جوانب مملکت از تمام مراتب مسطوره و لوازم و مروضه محروم است و اگر باینطور بماند عنقریب است که متهور اجاب خواهد شد و چونکه این مطلب برخود ملت در این ایام واضح و ظاهر گردیده از این جهت در کمال رضا و رغبت خود آنها در لوازم جان تناری و حفظ مملکت اسلامی از نفوذ و تسلط اجانب حاضرند و نهایت مساعدت در همه امور حتی در سرباز بودن و مسخر شدن را دارند خاصه در صورتیکه حکم الهی را بر وجوب آن بمانند که هزار مرتبه بجان دل حاضر خواهند بود استعفا ان که آنچه مقتضای تکلیف شرعی عموم ملت است صریحاً بفرمائید تا این بنده بآنها ابلاغ نموده از جان و دل اطاعت نمایند (سر باز داوطلب ملت ابوالسادات)

بسم الله الرحمن الرحیم
مکرر نوشته ایم که آنچه موجب قوت ملت و شوکت دولت و رفیت و حفظ حدود و ثنور است بر هر مسلم حتم و لازم است.
الاحقر نجل مرحوم العاج میرزا خلیل قدس سره
بسم الله الرحمن الرحیم

البته معلوم است که حفظ بیضه اسلام و پاسداری ممالک اسلامیه تکلیف عامه مردم است و بر هر فردی از افراد مسلمین واجب است که بحسب قوه و استعداد خود در مقام تحصیل مقدمات آن بر آید و در اقدام بلوازم آن کسوتامی نکند و چونکه اعظم مقدمات آن تعلیم و تعلم آداب حریبه است که بمقتضای هر زمانی معمول میباشد پس بر عموم جوانان مسلمین و ابناء ملت اسلامیه واجب است که در مشق نظامی و تعلم قواعد حریبه جدیده که معمول این زمان است هیچگونه مسامحه و مسامحه ننمایند و کمال اقدام و اهتمام در این باب داشته باشند سابق بر این هم در این سئوالی شده بود بهین مضمون جواب داده شد و از فرار تقریرات جناب شما و صورت عسکی مله اجتماعیه مشق نظام ملت که شفاهاً ارائه نمودند معلوم شد که عرق اسلامی عامه مسلمین را در این باب هیچ کاملی نموده پس در این صورت کمال اهمیت دارد که برودی این مطلب در تحت قانون کلی قرار داده و بملت القاه شود که بر طبق آن رفتار نمایند تا که قوه مقتنه و اعضاء مجریه و نفوس مطاوعه هر یک در مرتبه خود از جنود الهیه و در زمره مجاهدین فی سبیل الله محسوب شوند تا کیداً بمجلس محترم شورای ملی عرض می شود هیچ هنرنوی برای تأخیر تعیین قانون مشق نظامی در نظر نمی آید البتة تعجیل در این امر اهم خواهند نمود و ساروا الی مقره من ریکم الاحقر

محمد کاظم الخراسانی
(بسم الله تعالی)
آنچه جناب حجة الاسلام دامت برکاته مرفوم فرمودند مطابق و کافی است در مقام الزام اخوان مؤمنین برقیام و بوظائف این امور که موقوف علیه بقاه استقلال دولت اسلامیه است و سابقاً مفصلاً بر طبق این عرض شده و زیاده بر این ورقه گنجشای عرض ندارد (حرره الاحقر عبده المازندرانی)

